

ΚΥΡΙΛΛΟΣ ΚΑΣΤΑΝΟΦΥΛΛΗΣ (1775-1835;)

(Πνευματικός και αναμορφωτής της Ιεράς Μονής της ΠΑΝΑΓΙΑΣ της
ΠΡΟΥΣΙΩΤΙΣΣΑΣ)

Σύντομη θεώρηση της ομιλίας τον Φιλόλογου Λυκειάρχη και Ιστορικού κ. ΙΩΑΝΝΗ Δ.
ΥΦΑΝΤΟΠΟΥΛΟΥ στο Π.Κ.Ρ.¹ⁱ

Πίνακας φιλοτεχνημένος από τον Αντ. Γκλίνο. Φυλάσσεται
στο αρχονταρίκι της Ι.Μ. της Παναγίας της Προυσιώτισσας.

Όσοι κατά καιρούς, με τη βοήθεια του Θεού και της Παναγίας της Προυσιώτισσας, αξιωθήκαμε να ασχοληθούμε με την ιστορία του μοναστηριού του Προυσού, του ξεχωριστού και πιο σημαντικού - για το Ρουμελιώτικο χώρο - ιερού προσκυνήματος, στην προσπάθεια μας να αντλήσουμε ιστορικό υλικό απ' ευθείας από τους χειρόγραφους κώδικες και τα υπόλοιπα - ποικίλου περιεχομένου - έντυπα (κυρίως λειτουργικά βιβλία) τα οποία φυλάσσονται στο μοναστήρι αυτό, διαπιστώσαμε ότι αν σήμερα υπάρχει η Ιερά Μονή της Παναγίας της Προυσιώτισσας και αν έχει καταστεί για το χερσαίο Ελλαδικό χώρο ό,τι είναι για το θαλάσσιο η Τήνος, αυτό οφείλεται - σχεδόν αποκλειστικά - στον **ΚΥΡΙΛΛΟ** τον **ΚΑΣΤΑΝΟΦΥΛΛΗ** (1775- 1835).

Ωστόσο για πενήντα και πλέον χρόνια (1910-1963) η σπουδαία αυτή εκκλησιαστική μορφή, η μοναδική για τα μοναστικά δεδομένα του μοναστηριού του Προυσού, ξεχωριστή και σημαντική για την Ευρυτανία και για όλη τη Δυτική Στερεά Ελλάδα, είχε σχεδόν λησμονηθεί, ακόμη και μεταξύ των μοναχών που εμόνασαν κατά τη χρονική αυτή περίοδο στον Προυσό.

Στα 1963 ο σημερινός Ηγούμενος του μοναστηριού της Τατάρνας Ευρυτανίας Αρχιμανδρίτης Δοσίθεος Κανέλλος, διαπρεπής λόγιος και συγγραφέας, ως ιεροδιάκονος τότε του μοναστηριού του Προυσού - με την επωνυμία Δοσίθεος Προυσιώτης - στο περιοδικό Στερεοελλαδική Εστία (τεύχη 17/18 και 19) που εξέδιδε στη Λαμία η Νομαρχία Φθιώτιδας, ανέδειξε από την αφάνεια και κατέστησε ευρέως γνωστή την προσωπικότητα του ΚΥΡΙΛΛΟΥ του ΚΑΣΤΑΝΟΦΥΛΛΗ με μια αξιόλογη επιστημονική μελέτη του, στην οποία αναφέρονται - με σχετική συντομία - τα πιο βασικά στοιχεία που σχετίζονται με τη ζωή και τη δράση του μεγάλου αυτού εκκλησιαστικού άνδρα, τα οποία μάλιστα επηρέασαν καθοριστικά και την Ιερά Μονή της Παναγίας της Προυσιώτισσας, αλλά και όλη την τότε επαρχία του Καρπενησιού, την επαρχία του Απόκουρου και την υπόλοιπη Δυτική Στερεά Ελλάδα.

Μετά από δύο χρόνια, στα 1965, πάλι ο πατήρ - Δοσίθεος, ως Αρχιμανδρίτης πλέον και ιεροκήρυκας της Ι. Μητροπόλεως Ναυπακτίας και Ευρυτανίας, από τις εκδόσεις «Γρηγόρη», στην Αθήνα δημοσίευσε, με τον τίτλο **ΚΥΡΙΛΛΟΣ Ο ΚΑΣΤΑΝΟΦΥΛΛΗΣ**, σπουδαίο βιβλίο, που αποτελεί ό,τι πιο αξιόλογο και πιο σημαντικό έχει δει μέχρι σήμερα το φως της δημοσιότητας σχετικά με τον ΚΥΡΙΛΛΟ τον ΚΑΣΤΑΝΟΦΥΛΛΗ.

Έχοντας και εγώ την εκ μητρός καταγωγή μου από το γένος των Αθανασιαδαίων, από το οποίο καταγόταν ο ΚΥΡΙΛΛΟΣ, και όντας απόγονος έβδομης ή όγδοης γενιάς του αψώτου του ΚΥΡΙΛΛΟΥ Ιωάννη (ή του Γεωργίου), ως πρωτοετής φοιτητής της Φιλοσοφικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών, στα 1966, στην Αθήνα, τύπωσα το μικρό πόνημα μου με τον τίτλο **«ΑΙ ΕΚΚΛΗΣΙΑΙ ΤΗΣ ΚΑΣΤΑΝΕΑΣ ΕΥΡΥΤΑΝΙΑΣ ΚΑΙ Ο ΚΑΣΤΑΝΟΦΥΛΛΗΣ ΚΥΡΙΛΛΟΣ»**, με στόχο και κύριο μέλημά μου να καταστήσω γνωστή - στους συγχωριανούς μου κυρίως - τη μεγάλη αυτή μορφή που ανέδειξε το χωριό μας, τιμώντας έτσι τη μνήμη του και, έχοντας την πεποίθηση ότι ο ΚΥΡΙΛΛΟΣ ο

ΚΑΣΤΑΝΟΦΥΛΛΗΣ συγκαταλέγεται στο χορό των αγίων της Ορθόδοξης Εκκλησίας μας, αφού διακρίθηκε «επ’ οσιότητι, δικαιοσύνη και αγαθότητι» και αναδείχτηκε τίμιος και δόκιμος εργάτης του αμπελώνος του Κυρίου.

Πολύτιμες και σημαντικές πληροφορίες για τη ζωή του Κυρίλλου αντλούμε άμεσα από την αυτοβιογραφία του, την οποία στο τέλος του 1824 ή στις αρχές του 1825 ανέγραψε ο ΚΥΡΙΛΛΟΣ ο ΚΑΣΤΑΝΟΦΥΛΛΗΣ στο 2ο τόμο του Κυριακοδρομίου του Νικηφόρου Θεοτόκη, που τυπώθηκε στη Μόσχα στα 1796 στο τυπογραφείο της εκεί Ελληνικής Κοινότητας από τους Ρηδηγέρον και Κλαύδιον. Αλλά και οι από τον Κύριλλο τον Καστανοφύλλη ανακαινισθέντες χειρόγραφοι κώδικες και ιδιαίτερα οι με αριθμό 31 και 42, της Ι. Μονής Προυσού όπου αναγράφονται αρκετές επιστολές που στάλθηκαν από τον Κύριλλο σε σημαντικά - για την εποχή εκείνη - πρόσωπα ή έχουν ως αποδέκτη τον ίδιο (31ος χειρογρ. κώδικας), καθώς και το Κτηματολόγιο της Μονής (42ος χειρογρ. κωδ.) μας βοηθούν να βιογραφήσουμε τον άνδρα και να προβάλλουμε τη δράση του.

Και πρώτα – πρώτα αναφέρουμε την αυτοβιογραφία του Κυρίλλου, την οποία έχοντας ως βάση – στη συνέχεια – θα φροντίσουμε να επεξηγήσουμε και να σχολιάσουμε, όσο πρέπει, για να γίνει σαφές και αδιαμφισβήτητο γιατί ο Κύριλλος ο Καστανοφύλλης είναι ο αναμορφωτής της Ιεράς Μονής της Παναγίας της Προυσιώτισσας.

«Εν έτει από Χριστού, αψοέ (1775) εγεννήθην εγώ το έκτρωμα εις την γην εν τη γειτονευούση πενιχρά κώμη Καστανία. Τω αψοζ' (1777) έμεινα ορφανός από επίγειον πατέρα. Τω αψπ' (1780) εμβήκα εις την αλφάβητον ετών πέντε. Τω αψπθ' (1789) έκαμε τέλος των Γραμμάτων. Τω αψσδ' (1794) έλαβον την τάξιν του αναγνώστου, υποδιακόνου, διακόνου και ιερωσύνης, όλα παρά τους κανόνες δια το ανήλικον της ηλικίας μου, ετών όντα δέκα εννέα. Τω αψσστ' (1796) απήλθον εις το Άγιον Όρος. Τω αωα ' (1801) επανέστρεψα εδώ εις τα μέρη της πατρίδος μου, χάριν θεραπείας τον καρκινικού πάθους, όπου με ηκολούθησεν εις τον αριστερόν πόδα. Τω αυτώ έτει απήλθε προς Κύριον η μήτηρ μου και αύθις εγώ επανέστρεψα εις τον εμόν Αγιώνυμον Άθωνα. Τω αωστ' (1806) έλαβον εκεί το αγγελικόν σχήμα όντα τη ηλικία τριάκοντα και ένα ετών. Τω αωιά (1811) έκαμα τέλος των

ων μετέχω μουσικῶν. Τω αὐτῷ (1814), ὄντα τῇ ἡλικίᾳ τεσσαράκοντα παρὰ ἓνα ἐτῶν, δι' αἰτήσεως τῶν πατέρων καὶ τῶν τιμιωτάτων προεστώτων τοῦ Βιλαετίου, ἐπανήλθον ἐδῶ εἰς τὴν ἐμὴν πατρίδα τὴν Ἱερὰν Μονὴν τὸν Πυρσοῦ, ὅτε καὶ τὴν ἐξωσιν ἐκ τῆς Μονῆς ἐκάμαμεν τῶν γυναικῶν, καὶ ἠθελήσαμεν συστήσαι καὶ βιβλιοθήκην καὶ τὰς ἱεράς ἀκολουθίας κατὰ τάξιν ἀναγνῶναι καὶ ἄλλα τινὰ χρήσιμα ποιῆσαι. Πλην ὁ μισόκαλος ἡμῶν ἐχθρὸς καὶ κοινὸς πολέμιος τῶν ἀνθρώπων, ὁ Διάβολος δηλαδὴ, ἰσχυσε καθ' ἡμῶν. Ὅθεν καγὼ ἰδὼν τὸ κακὸν ἀθάνατον, ἰδοὺ αὐτίς ἀναχωρῶ εἰς τὴν φίλην μου ἡσυχίαν, τὸν Ἄθωνα, δια νὰ κλαίω τὰς ἐμὰς ἀμαρτίας αἰτίνες υπερέβησαν τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς μου. Ὑμεῖς δὲ ἐν Χριστῷ ἀδελφοί καὶ πατέρες μου σεβασμιώτατοι, μὴ μου ἐπιλάθησθε, ἀλλ' ὅταν προσεύχησθε πρὸς Κύριον μέμνησθέ μου τῆς ἀγάπης καὶ ἱκετεύσατε τὸν Χριστόν, ἵνα τῇ αὐτοῦ εὐσπλαγχνίᾳ κατατάξῃ τὸ Πνεῦμα μου μετὰ τῶν δικαίων.

Ὁ ἀνάξιος τῆς ἱερᾶς κλήσεως

Κύριλλος ὁ Καστανοφύλλης»

Τὶς παρατηρήσεις, ἐπισημάνσεις καὶ ἐπεξηγήσεις μας - με βάση τὴν αὐτοβιογραφία τοῦ Κυρίλλου (μας εἶναι ἀγνωστο τὸ κατὰ κόσμον ὄνομά του) - θὰ ἀρχίσουμε ἀπὸ τὸ ἐπώνυμό του ΚΑΣΤΑΝΟΦΥΛΛΗΣ (= φύλλο καστανιάς).

Τὸ ἐπώνυμο αὐτό, ἐπιλεγμένο ἀπὸ τὸν ἴδιο τὸν Κύριλλο, εἶναι δηλωτικὸ τοῦ δένδρου ποὺ ἀφθονοῦσε τότε στὸ χωριὸ του, τὴν **ΚΑΣΤΑΝΙΑ ΕΥΡΥΤΑΝΙΑΣ** ὅπου γεννήθηκε. Ἐκτὸς τοῦ τόπου τῆς καταγωγῆς του, τὸ ἐπώνυμο αὐτὸ υποδηλώνει καὶ ὅλη τὴ ζωὴ τοῦ Κυρίλλου ποὺ μοιάζει πραγματικὰ με τὸ φύλλο τῆς καστανιάς, τὸ ὁποῖο, ὅταν πέσει στὸ ἔδαφος καὶ ξεραθεῖ, στροβιλίζεται καὶ - κατὰ κανόνα - παρασύρεται πολὺ μακριὰ ἀπὸ τὶς ρίζες τοῦ δένδρου, με τὸ δυνατό φύσημα τοῦ ὀψιμοῦ φθινοπωρινοῦ ἢ χειμωνιάτικου ἀνέμου.

Τὸ πραγματικὸ ὅμως ἐπώνυμό του ἦταν **Αθανασιάδης**. Οἱ γονεῖς τοῦ ὀνομάζονταν Δημήτριος καὶ Στάμω, ἐνῶ τὰ ἀδελφία τοῦ εἶχαν τὰ ὀνόματα Γεώργιος, Ἰωάννης, Ἀγόρω καὶ Χάιδω, ὅπως ὁ ἴδιος ὁ Κύριλλος μας πληροφορεῖ (42ος χειρ. κωδ. σελ. 842).

Τὰ πρῶτα τοῦ γράμματα («εμβήκε εἰς τὴν ἀλφάβητον») τὰ ἔμαθε σὲ ἡλικία πέντε ἐτῶν στὸ «Κρυφὸ σχολεῖο» ποὺ λειτουργοῦσε τότε σὲ

απόκρυφο μέρος, γεμάτο πελώρια έλατα και πουρνάρια σε απόσταση πολύ μικρή, σχεδόν μέσα στην αυλή του πατρικού του σπιτιού. Το σπίτι αυτό ο Κύριλλος και τα αδέλφια του το δώρισαν αργότερα και «επ' αυτών των του οίκου θεμελίων» κτίστηκε (κατά πάσα πιθανότητα στα 1795) ο ιερός ναός του Αγίου Νικολάου. Λίγο μετά το 1780, σε ηλικία οκτώ ή δέκα ετών, ο Κύριλλος ήλθε στο μοναστήρι του Προυσού, όπου συνέχισε και ολοκλήρωσε την εκπαίδευσή του (στοιχειώδη προφανώς), η οποία κράτησε συνολικά εννιά (09) χρόνια.

Πάντως σε ηλικία δεκαεννιά ετών, στα 1794, έγινε μοναχός στην αρχή και αμέσως μετά ιερομόναχος-λειτουργός, για να αναχωρήσει μετά από δυο χρόνια στα 1796, για το Άγιο Όρος, διψώντας για πνευματική και ασκητική ζωή και για περαιτέρω μόρφωση και «κατά Χριστόν» παιδεία.

Στο Άγιο Όρος θα γνωρίσει μεγάλες μορφές της μοναστικής πολιτείας και θα συνδεθεί φιλικά μαζί τους. Η πιο σημαντική όμως φιλική σχέση - καταλυτική θα έλεγα γι' αυτόν - που δημιουργήσε στον Αγιώνυμο Άθωνα ο Κύριλλος ήταν αυτή με τον Άγιο Νικόδημο τον Αγιορείτη.

Για τη σχέση αυτή ο ίδιος ο Κύριλλος σημειώνει: *«Εκ των δέκα εννέα ετών (1796-1814), όπου κατά το Άγιον Όρος ησύχαζον, επτά εξ αυτών διήλθον υπό την υποταγήν του αιιδίμου τούτου ανδρός (του Νικοδήμου του εκ της νήσου της Ναξίας), καλλιγραφία χρώμενος, όθεν και των αυτού πονημάτων τα πλείονα ιδίαις χερσίν καλλιέγραψα».*

Στο πρόσωπο του Αγίου Νικοδήμου του Αγιορείτη ο Κύριλλος βρήκε τον θεόπνευστο και μεγάλο καθοδηγητή, τον οποίο χαρακτηρίζει *«ως μέγαν στύλον της Ανατολικής του Χριστού εκκλησίας, υπόπτερον φιλόσοφον και μέγαν θεολόγον».* Αλλά και ο Άγιος Νικόδημος στο πρόσωπο του Κυρίλλου βρήκε τον πρόθυμο και αφοσιωμένο υποτακτικό και αντιγραφέα των έργων του, τον οποίο μάλιστα χαρακτηρίζει *«πανοσιώτατον κα λογιώτατον εν Ιερομονάχοις και επιπόθητόν του εν Χριστώ».*

Ασκητικώς μονάζοντας στο Άγιο Όρος ο Κύριλλος δε λησμονεί ποτέ την πρώτη του μετάνοια, την Ιερά Μονή της Παναγίας της

Προυσιώτισσας. Καταγράφει, συλλέγει και συνθέτει την Ιερά Διήγηση, τα θαύματα, την Ακολουθία και τον Παρακλητικό Κανόνα, τον αφιερωμένο στη θαυματουργό Εικόνα της Παναγίας, η οποία προΐσταται «ως πρόμαχος της Ελλάδος απάσης». Φροντίζει μάλιστα - για μεγαλύτερο κύρος - να πάρει και τη γραπτή άποψη σπουδαίων ανδρών της Αγιορείτικης Κοινότητας και όχι μόνο, διότι η έκδοση της Ιεράς Διηγήσεως είναι κάτι το απαραίτητο και το επιβεβλημένο.

Στα 1809, στις 14 Ιουλίου, ημέρα Τετάρτη, ο διδάσκαλός του Άγιος Νικόδημος - σε ηλικία εξήντα ετών - εκδημεί προς Κύριον «πληρώνει το κοινόν χρέος», κατά μαρτυρία του Κυρίλλου (42ος χειρ. κωδ.) και αυτός «(απορφανίζεται από τοιούτον πατέρα και διδάσκαλον». Η επίδραση όμως του μεγάλου αυτού Αγίου στον Κύριλλο είναι καταλυτική αφού έχει καταστήσει και το μαθητή του «διαπρεπή επ' οσιότητι». Η φήμη της πνευματικότητας του Κυρίλλου ξεπερνά το Άγιο Όρος. Στην ιδιαίτερη πατρίδα του την ΕΥΡΥΤΑΝΙΑ, είναι πασίγνωστος και στους κληρικούς - μοναστικούς, αλλά και στους κοσμικούς - λαϊκούς κύκλους.

Τον Κύριλλο επιλέγει ως γέροντα και πνευματικόν ο νεομάρτυρας Άγιος Γεράσιμος ο Νέος από το Μεγάλο Χωριό Ευρυτανίας, για να τον ασκήσει και να τον προετοιμάσει, για να ομολογήσει στην Κωνσταντινούπολη την πίστη του στο Χριστό, με αποτέλεσμα στις 3 Ιουλίου του 1812 να βρει μαρτυρικό θάνατο δια αποκεφαλισμού, ύστερα από φρικτά βασανιστήρια που κράτησαν δεκαπέντε ημερόνυχτα.

Αλλά και οι εκκλησιαστικοί και λαϊκοί άρχοντες της επαρχίας του Καρπενησίου, στις 23 Ιουνίου του 1813, στον Κύριλλο απευθύνθηκαν με την ακόλουθη επιστολή τους, ζητώντας του να έλθει στο μοναστήρι του Προυσού, για να το σώσει από τον κίνδυνο του αφανισμού:

*«Επειδή η Σεβάσμιος Μονή του Προυσού, εν η ανετράφη και τας αρχάς έλαβες της μοναδικής ζωής, ευρίσκεται σήμερον εστερημένη οδηγού και προστάτου, και των άλλων μεν πάντων σχεδόν, εξαιρέτως δε της μοναδικής πολιτείας και τάξεως, και δια τούτο τα νυν **κινδυνεύει τα έσχατα**, ημείς συνδιασκεψάμενοι και προς ουκ ολίγους απιδόντες, επ' ουδένα άλλον εστηρίχθη ημών η καρδιά, ει μη **προς την σην οσιότητα**,*

ίνα οικτείρας την ούσαν ουχί καλήν κατάστασιν της θρεψαμένης σε ταύτης Ιεράς Μονής άμα τω λαβείν το ημέτερον, οδού ασψάμενος, έλθης εν τάχει και ελθών αν δεν θέλῃς την ηγουμενίαν, ίνα ης μόνον και μόνον **κανών και πρόσταγμα και ικανόν υπόδειγμα** της απαιτουμένης των μοναχών πολιτείας». (31ος χειρ. κ σελ. 29α-30β)

Σ' αυτούς ο Κύριλλος από το Άγιο Όρος απάντησε ως εξής:

«... Εχάρην δε πλέον δια τον εν αυτώ (τω γράμματι) Θεοφιλή σας σκοπόν και περί τα καλά ζήλον και σας επήνεσα εις τούτο και εμακάρισα. Πως γαρ ουκ άξιον επαίνου το να ζητήτε οδηγούς εις τα τοιαύτα, ουχί δε και από εμέ τον ανάξιον, οπού εις έτι εμαυτόν ουκ ωφέλησα ουδέ εκανόνισα, πολλώ μάλλον να οδηγήσω άλλους και χωρίς του λέγειν το κατά μέρος εγώ γνωρίζω τον Κύριλλον και ουδείς άλλος «ουδείς γαρ οίδε τα του ετέρου ει μη Πνεύμα το ενοικούν εν αυτώ. Λοιπόν γνωρίζων την αναξιότητά μου παρακαλώ έχετε με παρητημένον και ας έχω συγγνώμην οπού δεν είμαι ικανός να πληρώσω την αίτησίν σας». (31ος χειρ. κωδ. σ. 30β-32α)

Τελικά ο Κύριλλος ήλθε στον Προυσό στις αρχές του 1814 και επιδίδεται σε αγώνες για την πνευματική ανάδειξη της Μονής. Είναι πολύ πιθανόν στα 1814 να βοήθησε πνευματικά και να προετοίμασε για το μαρτύριο και έναν άλλο νεομάρτυρα, τον Άγιο Ιωάννη τον Νέο, τον «εξ Αγαρηνών», ο οποίος «ήθλησεν εν Βραχωρίω (Αγρινίω) δια την του Χριστού πίστιν εν έτει από Χριστού αωιδ' (1814) Σεπτεμβρίου κγ' (23η)». Πάντως ο Κύριλλος πήγε στο Αγρίνιο στα 1817 και - με τη βοήθεια μερικών χριστιανών γνωστών του και φίλων του - έκαμε την ανακομιδή των αγίων λειψάνων του Νεομάρτυρα Αγίου Ιωάννη, τα οποία έφερε και εναπέθεσε ψηλά στην κρύπτη, πάνω από το Παρεκκλήσιο, όπου φυλάσσεται η Ιερή Εικόνα της Παναγίας, εκεί όπου φυλάσσονταν τα χειρόγραφα και τα πολλά και αξιόλογα βιβλία που αποτελούσαν τη μοναστηριακή βιβλιοθήκη της Ιεράς Μονής του Προυσού.

Πρώτο μέλημα του Κυρίλλου, όταν ήλθε στον Προυσό, ήταν η έξωση των γυναικών από το μοναστήρι (1η Μαρτίου 1815) για να λάβει αυτό Αγιορείτικη τάξη. Η απόφαση κληρικών και λαϊκών προυχόντων του τόπου επικυρώθηκε και με πατριαρχικό Σιγίλλιο που εκδόθηκε από τον Εθνομάρτυρα Πατριάρχη Γρηγόριο του Ε' στα 1820, με τον οποίο ο

Κύριλλος είχε συνδεθεί φιλικά όταν αυτός, έκπτωτος από τον πατριαρχικό θρόνο και εξόριστος, βρέθηκε στο Άγιο Όρος.

Κορυφαία όμως πράξη του Κυρίλλου, με τεράστια και μοναδική σημασία και αξία, ήταν η έκδοση της Ιεράς Διηγήσεως στην Τεργέστη στα 1815. Έτσι η Παναγία η Προυσιώτισσα αποκτά μεγάλη φήμη ανά το Πανελλήνιο για τα ιερά και θαυμάσια που σχετίζονται με την έλευση - κατά θαυμαστό τρόπο - από την Προύσα της Μ. Ασίας της θαυματουργού Ιερής Εικόνας της Παναγίας, με την ίδρυση της Ιεράς Μονής και τα με τη θεία χάρη επιτελούμενα θαύματα σε όλους όσοι με πίστη προστρέχουν στη θεία της Εικόνα *«περιπαθώς εξαιτούντες τα πρόσφορα»*.

Με δύο επίσης ενέργειες ο πνευματικός Κύριλλος φρόντισε να εξυψώσει πνευματικά και ηθικά τους μοναχούς της Μονής, αλλά και τους λαϊκούς της περιοχής. Κατά το 1817 πλείστα σώματα της βιβλιοθήκης του τα προσέφερε για να είναι *«κτήμα ες αεί της θείας ταύτης και ιεράς Μονής»*. Επίσης ίδρυσε στα 1820 τη Σχολή των Ελληνικών Γραμμάτων της Ρούμελης, η ίδρυση της οποίας επικυρώθηκε, με πατριαρχικό Σιγίλιο από τον φίλο του Πατριάρχη Γρηγόριο τον Ε΄. Έτσι το μοναστήρι του Προυσού - χάρη στον Κύριλλο τον Καστανοφύλλη - για μια πενταετία 1820-1824 έγινε σπουδαίο πνευματικό Κέντρο και για *«τα ληστρικά ταύτα όρη»*, όπως ο ίδιος ο Κύριλλος χαρακτηρίζει την περιοχή της Δυτικής Στερεάς Ελλάδος, ο πνευματικός φάρος που φώτισε και σκόρπισε το σκοτάδι της απαιδευσίας και της ηθικής εξαθλίωσης.

Ο Κύριλλος επίσης φρόντισε να κατοχυρώσει και να αξιοποιήσει και την αναξιοποίητη μέχρι τότε μεγάλη περιουσία της Μονής Προυσού, αυξάνοντάς την με ομολογίες κτημάτων από ευσεβείς χριστιανούς για ψυχική ωφέλεια των ίδιων και των παιδιών τους.

Ήταν ήλθε ο Κύριλλος στον Προυσό, αποποιήθηκε την ηγουμενία. Οι πιέσεις όμως του Επισκόπου Λιτζάς και Αγράφων Δοσιθέου Παναγιωτίδη, η επιμονή όλων των προυχόντων της επαρχίας του Καρπενησίου, αλλά και οι συστάσεις του Πατριάρχη Γρηγορίου του Ε΄ στα δύο ταξίδια του Κυρίλλου στην Κωνσταντινούπολη (1815 και 1820) ανάγκασαν τον Κύριλλο να γίνει Ηγούμενος στο μοναστήρι του

Προυσού. Όντας - κατά πάσα πιθανότητα - ο Κύριλλος μέλος της Φιλικής Εταιρείας από το 1815 ή οπωσδήποτε από το 1820, εκτός των άλλων, έδειξε μοναδικό ενδιαφέρον - εκθέτοντας σε κίνδυνο και την ίδια την ζωή του - για την απελευθέρωση του Γένους μας. *«Και ποίος δεν θέλει την καλήν αποκατάστασιν της Πατρίδος, την οποία άμποτε ο Κύριος ημών να την φέρη εις καλήν στερέωσιν;»* αναγράφει σε κάποια του επιστολή ο Κύριλλος. Βοήθησε, ως ηγούμενος Προυσού, πολύ τον Εθνικό αγώνα. Κατά το διάστημα της ηγουμενίας του βρήκαν καταφύγιο στο μοναστήρι του Προυσού κλέφτες και αρματολοί. Παρέμεινε ως ηγούμενος από τις αρχές του 1821 μέχρι το τέλος του 1824 ή τις αρχές του 1825. Ηγούμενος Προυσού ήταν, όταν ο Στρατάρχης της Ρούμελης Γεώργιος Καραϊσκάκης ήλθε στον Προυσό άρρωστος, και τη θεραπεία του ο τελευταίος απέδωσε σε θαύμα της Παναγίας. Γι' αυτό άλλωστε επαργύρωσε και επιχρύσωσε την εικόνα της στο Μεσολόγγι στα 1824. Ο Κύριλλος - κατά μεγάλη πιθανότητα - ήταν ο πνευματικός που εξομολόγησε τον Μάρκο Μπότσαρη, όταν αυτός πηγαίνοντας για τη μάχη στο Κεφαλόβρυσο του Καρπενησιού και περνώντας από τον Προυσό, τον Αύγουστο του 1823, - μετά την εξομολόγησή του - έδωσε στο Κύριλλο κάποια γρόσια για να κάμει το μνημόσυνο του Μάρκου. Είναι όμως ιστορικά βέβαιο ότι ο Κύριλλος έψαλε το τρισάγιο στο νεκρό Μάρκο Μπότσαρη, όταν οι Σουλιώτες πηγαίνοντάς τον στο Μεσολόγγι, για να τον θάψουν, τον απέθεσαν για λίγο στο νάρθηκα του μοναστηριού του Προυσού. Εδώ ήρθε και τον προσκύνησε ο άρρωστος τότε Γεώργιος Καραϊσκάκης, κάνοντας ευχή και παράκληση στην Παναγία την Προυσιώτισσα *«να δώσει και σ' αυτόν τον ίδιο τιμημένο θάνατο για την Πατρίδα, όπως έδωσε στο Μάρκο Μπότσαρη, πράγμα που έγινε»*.

Μια παροιμία του λαού μας λέει: *«Τα δέντρα που έχουν καρπούς δέχονται τις πέτρες των περαστικών»*. Η παροιμία αυτή βρήκε και στο πρόσωπο του Κυρίλλου του Καστανοφύλλη την απόλυτη εφαρμογή της. Διαβλημένος και κατασυκοφαντημένος από πολλούς λαϊκούς και κληρικούς αναγκάστηκε να καταφύγει και πάλι στο Άγιο Ορός, όπου ως «έγκλειστος» πλέον στο κελί εκείνο της Κουτλουμουσιανής Σκήτης του Αγίου Παντελεήμονος, όπου άλλοτε συνασκήτευσε με τον υποτακτικό του Άγιο Γεράσιμο το Νέο, μετά από εννιά ή δέκα χρόνια ζωής

ασκητικής, στερούμενος των πάντων, αγρυπνώντας, κλαίοντας και προσευχόμενος διαρκώς, παρέδωσε (στα 1834 ή το πιο πιθανό στα 1835), σε ηλικία και αυτός εξήντα ετών όπως ο διδάσκαλός του Άγιος Νικόδημος, την αγία ψυχή του στον Κύριό μας και Θεό μας, για να την κατατάξει «εν σκηναίς δικαίων και εν χοροίς οσίων».

Αυτός ήταν ο ΚΥΡΙΛΛΟΣ ο ΚΑΣΤΑΝΟΦΥΛΛΗΣ, πνευματικός και αναμορφωτής της Ιεράς Μονής της Παναγίας της Προυσιώτισσας «αληθινός μύστης του χριστιανισμού με βαθειά, ανιδιοτελή και γνήσια μοναστική συνείδηση» (Ανδ. Καραντώνης). Χρέος λοιπόν όλων μας, Σεβασμιώτατε Άγιε Μητροπολίτα Καρπενησίου και Ευρυτανίας, είναι να ενεργήσουμε τα δέοντα - με τη δική σας πρωτοβουλία και καθοδήγηση - ώστε η μεγάλη αυτή μορφή να ανακηρυχθεί ως Άγιος της Ορθόδοξης Εκκλησίας μας και να λατρεύεται ιδιαίτερα στους χώρους εκείνους που έζησε και έδρασε, κυρίως όμως στη γενέτειρά του, στην Ιερά Μονή του Προυσού, στην Ευρυτανία, τη Δυτική Στερεά Ελλάδα, αλλά και στο Άγιο Όρος, όπου πέρασε τη μισή περίπου επίγεια ζωή του. Πάντως οι ενδείξεις είναι πολλές και μάλλον ήρθε η ώρα για να επιτελέσουμε όλοι το χρέος μας.

¹ Ομιλία που εκφωνήθηκε στις 18/11/2001 στην ετήσια εορταστική εκδήλωση στο Πνευματικό Κέντρο Ρουμελιωτών προς τιμήν της Παναγίας Προυσιώτισσας, παρουσία του Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Καρπενησίου κ.κ. Νικολάου, του τότε Προέδρου του Π.Κ.Ρ. και επιτίμου Προέδρου του Αρείου Πάγου κ. Βασιλείου Κόκκινου και πολλών άλλων προσωπικοτήτων και πλήθους ακροατηρίου. Δημοσιεύτηκε στην Εφημερίδα «ΡΟΥΜΕΛΙΩΤΙΚΗ ΕΣΤΙΑ» Διμηνιαία Έκδοση του Π.Κ.Ρ. αρ. Φ. 43, Νοέμβριος – Δεκέμβριος 2001, σελ 4 -5.

Η παρούσα ηλεκτρονική επεξεργασία και αντιγραφή έγινε από το Ζαχαρία Ζηνέλη.

